

Bakgrunnsmateriale

SPRING AWAKENING

Manus og musikk: Steven Sater og Duncan Sheik
Regi: Kjersti Haugen

Trøndelag Teater, Hovedscenen
Premiere 10. april 2010

Fra tysk skandaleteater til amerikansk musikalsuksess

Musikalen *Spring Awakening* hadde urpremiere på Broadway i 2006, og ble umiddelbart utpekt som en av de største begivenhetene innen musikalgenren de siste tiårene. Fengende musikk, vakker kjærlighetshistorie og rørende skildring av ungdom midt i sin mentale og kroppslige oppvåkning fikk anmelderne til å ta frem superlativer som ”*Spring Awakening is a dazzler!*”, ”*The boldest, and most contemporary musical on Broadway!*” og ”*The most gorgeous Broadway score this decade!*”

Denne musikalen baserer seg på en av de største kontroversene i verdensdramatikken, et verk så omdiskutert og dristig at det ble forvist fra teaterscener i årevis. Vi snakker om den tyske dramatiker Frank Wedekind (1864-1918) sitt stykke *Frühlings Erwachen* (*Vårløsning*) fra 1891. Stykket var Wedekinds første store verk, og det var revolusjonerende i både form og innhold. Særlig var skildringen av de unge karakterenes seksuelle oppvåkning noe som tøyte strikken for hva samfunnet kunne akseptere på en teaterscene, og stykket ble av mange betraktet som ren pornografi. Denne overdrevne frykten for eksponert kropp understreker paradoksalt nok aktualiteten og sannhetsgestalten i den samme dobbeltmoralen som Wedekind kritiserte med stykket sitt, der en maktelite (de voksne) forsøker å ”skåne” sine underordnede (barna) fra livets harde realiteter. Det de ikke forstår er at de ved å skjule sannheten for barna sine fratrukker dem muligheten til å utforske verden og utvikle seg til selvstendige voksne mennesker. I stedet blir de kvalt av foreldede og stivnede konvensjoner som foreldrene presser ned over hodet på dem. Alt dette er sentrale elementer som også er med i musikalen *Spring Awakening*.

Handlingsreferat

Spring Awakening handler om den unge gutten Melchior og hans kamp for å få lov til å vokse opp uten å bli tvunget inn i en verden av tabu og løgn.

Melchior vokser opp på landsbygda, i et samfunn der gutter og jenter går atskilt på skolen og der de voksne, her representert ved foreldre, leger, lærere og presteskap, gjør sitt beste for å hindre ungdommene i å oppdage hvordan livets store mysterium henger sammen. På skolen bruker lærerne all sin energi på å lære ungdommene det døde språket latin, og å løse teoretiske annengradsligninger og resitere handlingen i antikke epos. Slendrian eller ”udugelighet” (herunder også nysgjerrighet og lekenhet) blir straffet fysisk. Kort sagt ser man hvordan en hel generasjon blir systematisk holdt nede med vold og trakassering for å forhindre det de voksne ser på som ”moralsk fordervelse”. Dette destruktive systemet skaper

tragiske skjebner blant ungdommene; Ilse blir utsatt for vold og seksuelle overgrep i hjemmet og rømmer til et kunstnerkollektiv der hun lever som en maskot for bohemer som er mye eldre enn henne. Martha blir utsatt for seksuelle overgrep fra faren sin, men tør ikke å si noe om det av frykt for hva omgivelsene vil si, og Moritz, Melchiors beste kamerat, tar sitt eget liv fordi han ikke klarer å leve med det skammelige begjæret som har begynt å våkne i ham.

Melchior er ikke den eneste av ungdommene som har et bevisst forhold til det undertrykkende systemet som hemmer dem, men han er den eneste som også har greid å bevare håp om og tro på at han skal klare å bryte ut av det. Når Melchior treffer igjen sin lekekamerat fra barndommen, Wendla, innleder han et hemmelig kjærlighetsforhold til henne, som resulterer i at Wendla blir gravid. Denne, i de voksnes øyne *fatale*, hendelsen er noe av det som gjør at Melchior blir sendt på forbedringsanstalt. Her treffer han gutter som ikke bare har falt utenfor systemet, slik han selv er på god vei til å gjøre, men som også har blitt ødelagt av omgivelsene sine. Disse guttene har verken empati eller fornuft lengre, de er monstre i guttekropper, farlige for både seg selv og andre. Melchior forstår at hans eneste utvei er å rømme. Uvitende om at Wendla er død på grunn av en illegal abort som foreldrene hennes har tvunget henne til å ta, skriver han et brev til henne der han ber henne om å treffe ham på kirkegården. Når han kommer dit finner han bare graven hennes, ved siden av graven til Moritz.

Den avsluttende hendelsen i stykket er at Melchior overvinner innskytelsen om å ta sitt eget liv og står alene igjen på kirkegården.

Tema og konflikt

Konflikten i *Spring Awakening* er ved første øyekast en generasjonskonflikt der de voksne ikke vil tillate barna sine å utvikle seg på en sann og naturlig måte, fordi de er redd for hva sannheten vil føre til. Dette overlater ikke ungdommene med mange alternativer; de kan velge mellom å bryte med alt og bli outsiders, slik som Ilse, de kan vokse opp å bli like stive og åndelig "døde" som sine foreldre, eller de kan bukke under og dø på ordentlig, slik som Moritz og Wendla. Det som gjør Melchior spesiell er at han ikke vil finne seg i noen av disse alternativene, han vil tvert imot brøyte sin egen, nye vei, og stå frem som en selvstendig, voksen mann med fullt utviklet sjelsliv og sunn mental skepsis. Hvorvidt han klarer dette får vi ikke vite, men *håpet* er der.

Spring Awakening handler om hvor galt det kan gå hvis de voksne ikke tillater barna sine å tilegne seg den informasjonen som er nødvendig for at de skal kunne utvikle seg til

selvstendige voksne mennesker. Samtidig er det et aspekt med *Spring Awakening* at også de voksne på et vis er ofre, fordi de selv en gang i tiden har vært barn, og blitt utsatt for den samme typen undertrykking. De voksne har ikke nødvendigvis onde intensjoner bak handlingene sine, de har bare en forskrudd oppfatning av hva som er best for barna deres. Nettopp fordi moren til Wendla selv har vært offer for årevis med undertrykkelse og ”hjernevask” i sin ungdom, så tror hun faktisk at det er bedre for Wendla å være død, enn å ha et barn utenfor ekteskap. Og nettopp fordi faren til Moritz selv ble manipulert til å tro at det å stå på eksamen er en forutsetning for et lykkelig liv, så tror han kanskje at det at Moritz dør så ung er bedre for ham, enn om han skulle levd et langt liv uten å ha eksamen. Slik illustrerer musikalen hvordan de voksne tar feil: det er ikke *informasjon* som truer ungdommen, det er *mangelen* på informasjon. Mennesket er i bunn og grunn et fornuftig og følsomt vesen, det er når de blir fratatt forutsetningene for sann og ekte utvikling at de handler ufornuftig, selvisk og skader seg selv eller andre.

Om *Spring Awakening* på Trøndelag Teater i 2010

Vår oppsetning av *Spring Awakening* skal bli en storslått musikalopplevelse innenfor en ramme som også tar vare på historien. Som i originalmusikalen leker vi med to parallelle ”tidsakser”; handlingen foregår i et fortidig univers der de voksnes stramme regler gjelder, men når ungdommene bryter ut i sang sprenges dette universet, og vi blir dratt med inn i en verden av lys, lyd, liv, sterke følelser og frihet, en verden der ungdommene plasserer skapet der de synes det skal stå, uavhengig av hva de voksne sier.

Scenograf Dagny Drage Kleiva har skapt et rom der kontrastene i teksten kan komme tydelig frem. Rommet gir et bilde av de tyngende og undertrykkende omgivelsene ungdommene lever i, samtidig er det også svært plastisk, og kan forandres på mange forskjellige måter underveis i forestillingen. De tre hovedrollene spilles av unge, sultne skuespillere fra vår faste stab; Hermann Sabado som Melchior, Silje Lundblad som Wendla og Mads Bones som Moritz – alle tre er navn som burde være kjente for de fleste etter forestillinger som *Equus*, *Chicago*, *Cabaret* og *Antigone*. Andre kjente musikalskuespillere som Pål Christian Eggen, Ingrid Bergstrøm, Hallbjørn Rønning og Hildegunn Eggen er også med i forestillingen. Resten av ensemblet består av en rekke svært unge og fremadstormende skuespillere, de fleste av dem fra regionen. Oversettelsen er laget av Ragnar Olsen og tilpasset hver enkelt skuespillers dialekt.

Regissør Kjersti Haugen, som tidligere har laget forestillinger som *Norge, Midt-Norge* og *Et juleeventyr*, får med *Spring Awakening* sin musikaldebut på Trøndelag Teater, og det samme gjør koreograf Erlend Samnøen, som blant annet hadde regi og koreografi på juleforestillingen *Jul i Prøysenland*.

Vår ambisjon er at *Spring Awakening* skal bli en storslagen musikal om et alvorlig tema, men vi har til hensikt å vise at det fortsatt finnes håp.

Motivet om ungdom eller barn som dør er et typisk tegn på at man har med et dystopisk samfunn å gjøre. I *Spring Awakening* dør både Wendla og Moritz, og dessuten Wendlas ufødte barn. Men Melchior lever videre på grunn av sin ekstraordinære kraft, og hvis han greier å stake ut en ny retning for seg selv, så har kanskje ikke Moritz og Wendla dødd forgjeves.

Forslag til spørsmål som kan danne utgangspunkt for diskusjon:

- Hvorfor dør Moritz?
- Finnes det tilfeller der sannheten kan være farlig?
- Melchior sammenligner mennesket med dyr, og spør om hoppa føler skam når den parrer seg med hingsten. Hvorfor har seksualitet blitt et skambelagt tema?
- Det er mye som har forandret seg med samfunnet siden Wedekind skrev teaterstykket som *Spring Awakening* baserer seg på i 1891. Men er fremstillingen av seksualitet i dagens samfunn *sannere* eller *riktigere* enn i 1891?
- Hva vil skje med Ilse?
- Hva vil skje med Martha?
- Hva vil skje med Hänschen og Ernst?
- Hva vil skje med Melchior?

Scener som illustrerer konflikt:

UTDRAG FRA 1. AKT, SCENE 4:

Kveld. Melchiors arbeidsrom. En lampe brenner på bordet. Melchior sitter alene og skriver i dagboka si.

MELCHIOR (*leser mens han skriver*)

16. oktober. Spørsmålet er: Skam. Hvor stammer begrepet fra? Og hvorfor blir vi plaget av dets miserable skygger?

Føler hoppen skyld når hun kopulerer med en hingst? Er de døve for alt deres lender forteller dem, inntil vi gir dem en vielsesattest? Jeg tror ikke det. Etter mitt syn, er Skam et tillært fenomen, verken mer eller mindre. Imidlertid insisterer gamle Fader Kaulbach fortsatt, i alle sine prekener, på at det er dypt rotfestet i vår syndige menneskenatur. Det er derfor jeg nå nekter å gå i kirken ...

FRU GABOR (*off*)

Melchior?

MELCHIOR

Ja, mamma?

FRU GABOR (*off*)

Moritz Stiefel e her.

(Melchior setter seg opp. Moritz kommer inn, ser blek og oppskaket ut)

MELCHIOR

Moritz? ...

MORITZ

Beklage at æ e sein. Æ heiv på mæ ei jakke, kjørte en kam gjennom håret og fauk av gårde som et olja lyn.

MELCHIOR

Du har sove heile dagen...?

MORITZ ("ja")

Æ e utslitt, Melchi. Æ va oppe te tre i natt - og leste essayet du ga mæ, heilt te æ så dobbelt.

MELCHIOR

Sætt dæ. Æ ska rull dæ en røyk.

MORITZ

Sjå på mæ - æ skjelv. I går kveld ba æ som Jesus i Getsemane: "Kjære Gud, gje mæ styrke og ta disse klissate drømman fra mæ."

MELCHIOR

Hvis du e heldig, overhøre han den bønna.

MORITZ

Melchi, æ kan itj konsentrer mæ - om nån ting. Sjøln, e det som om... Vel, æ ser, og høre, og føle, ganske klart. Og likevel, alt kjennes så merkelig ...

MELCHIOR

Men alle illustrasjonan æ ga dæ - hjelp itj dem med å belyse drømman dine?

MORITZ

Dem bare forstørra alt ti ganga! I stedet for å se bare strømpa, blir æ hjemsøkt av kjønnsleppa og -

(Fru Gabor kommer inn med te)

FRU GABOR

Vil dokk ha litt te, guta? Kordan går det med dæ, Moritz?

MORITZ

Takk, bare bra, fru Gabor.

FRU GABOR (*skeptisk*)

Å?

MELCHIOR

Kan du tenke dæ, mamma - han Moritz satt opp heile natta og lest.

MORITZ

Eh, greske verb.

FRU GABOR

Du må ta vare på dæ sjøl, Moritz. Helsa di må jo være viktigar enn gammelgresk.

(peker på bøkene hans)

Og ka e det du les, Melchior?

MELCHIOR

Gohtes Faust.

FRU GABOR

Virkelig? På din alder?

MELCHIOR

Den e så nydelig, mamma.

MORITZ (*"ja, ikke sant"*)

Så fengslanes.

FRU GABOR

Likevel, æ ville jo tru...

Men men, dokk e vel voksen nok te å avgjør sjøl ka som e bra for dokk og ikke.

(sukker)

Hvis dokk treng nåkka mer, så berre rop, unga.

(går ut)

MORITZ

Mor di e sannelig nåkka for sæ sjøl.

MELCHIOR (*"ja, men"*)

Heilt te ho knip sønn' sin i å lese Goethe.

MORITZ

Æ trur ho mente historia om Gretchen og hennes uekte barn.

MELCHIOR

Ja. Du ser kor besatt alle e av den historia. Akkurat som heile verden va hypnotisert av penis og vagina.

MORITZ

Det e iallfall æ. Og enda mer etter at æ leste essayet ditt, e æ redd. Det du skreiv om den... kvinnelige ... æ kan itj la vær å tenk på det.
(drar fram essayet)

MORITZ (FORTS)

Det avsnittet her - e det sant?

MELCHIOR

Absolutt.

MORITZ

Men, kordan kan du forstå det, Melchi? Ka kvinna føle.

MELCHIOR (*"hvorfor ikke?"*)

Å gi dæ hen te nånn? ... Forsvare dæ helt te du, te slutt, overgir dæ og kjenne himmelen eksplodere over dæ? ...

(Moritz nikker)

MELCHIOR

Æ bare sett mæ sjøl i hennes sted - og bruke fantasien ...

MORITZ (*"fleiper du, eller?"*)

Jøss?!

(blar gjennom essayet - det ene avsnittet etter det andre - mer og mer hypnotisert)

Kordan det føles? ... for kvinna?

(...)

UTDRAG FRA 2. AKT, SCENE 6:

(...)

DOKTOR VON BRAUSEPULVER

Så, så, ikke vær redd. Jeg har forordnet disse siden før du ble født, unge dame. Faktisk har jeg nylig anbefalt dem for den ytterst overanstrengte unge baronesse von Witzelben. Åtte dager senere - kan det glede meg å melde - er hun på spa i Pymont, og spiser stekt kylling med nypoteter til frokost.

(pause)

Så, barnet mitt, tre om dagen - en time før måltid. Om noen få uker er du helt fin - spiser pattegris til frokost, ingen tvil om det.

FRU BERGMAN

Så det er bare det, doktor - anemi?

DOKTOR VON BRAUSEPULVER

C'est tout.

FRU BERGMAN

Og kvalmen?

DOKTOR VON BRAUSEPULVER

Ikke uvanlig.

(snur seg mot Wendla)

Stol på meg, barn. Du blir frisk som en fisk.

(pause)

Fru Bergman, kan jeg få et par ord med Dem?

FRU BERGMAN

Naturligvis, doktor.

*(Fru Bergman leder doktor von Brausepulver ut.
Wendla sitter og rører stille ved brevet hun har
i ermet. Etter en kort stund kommer fru Bergman
inn igjen, og stirrer på henne)*

WENDLA

Mamma...?

FRU BERGMAN

Wendla...? Hva har du gjort? Mot deg selv? Mot meg?

(Ingen respons)

Wendla?

WENDLA

Jeg, eh, vet ikke.

FRU BERGMAN *(ikke et spørsmål)*

Du vet ikke.

WENDLA

Doktor Brausepulver sa at jeg er blodfattig.

FRU BERGMAN

Ikke usannsynlig. Du skal ha barn.

WENDLA

Barn?! Men, jeg er jo ikke gift!

FRU BERGMAN

Nettopp.

Wendla, hva har du gjort?

WENDLA

Jeg vet ikke. Æresord, jeg vet ikke.

FRU BERGMAN

Det tror jeg du vet. Og nå må jeg få navnet hans.

WENDLA

Navnet hans? Men hva er det du...

(forstår plutselig)

Det? Hvordan kunne det...? Jeg ville bare være sammen med ham... Holde ham og være nær ham -

FRU BERGMAN *(samtidig)*

Wendla! Si ikke mer! Jeg klarer det ikke.

WENDLA

Gud, hvorfor fortalte du meg ikke alt?

(Fru Bergman fiker til Wendla)

FRU BERGMAN

Du må fortelle meg hvem han er.

(Ingen respons)

Wendla, jeg venter.

(Wendla ser ut i det fjerne)

Georg Zirschnitz?

(ikke noe svar)

Hvem da?

(ikke noe svar)

Hanschen Rilow?

(ikke noe svar)

Moritz Stiefel?

(ikke noe svar)

Melchior Gabor?

(Wendla begynner stille å gråte)

Wendla, Melchior Gabor?

(ikke noe svar)

Wendla?

(...)